

Manifest

STELLING 1 - Muziek is niet waardevrij

Muziek valt niet uit de lucht. Muziek wordt bedacht door componisten.

Bedenken impliceert keuzen maken, beslissingen nemen, problemen aanpakken (of omzeilen), risico's nemen (of omzeilen), nieuwe wegen inslaan (of niet), ...

Ofschoon al deze acties tot op zekere hoogte worden geleid door het talent, de intuïtie of zelfs het genie van de componist, blijven zij in laatste instantie acties van het bewustzijn: elke noot of klank is het resultaat van een overweging in een context. Een compositie is derhalve tegelijk een voorstel en een afspiegeling van het brein dat het ontwierp.

De alertheid en het niveau van dat brein komen in het eindproduct in tastbare vorm tot uitdrukking. Een muziekwerk laat zich derhalve beoordelen in categorieën als

- simpel – complex
- modieus – autonoom
- conservatief – origineel
- slaapverwekkend – opwindend
- ondoordacht – weloverwogen
- mooi - lelijk
- interessant – oninteressant
- ontroerend – neutraal
- avontuurlijk – déjà vu.
- volgzaam – provocerend
- plezierig – irritant
- etc.

M.a.w. zowel rationele als emotionele criteria zijn van toepassing bij de beoordeling en appreciatie van muziek. Op grond daarvan kan elk individu naar zijn eigen maatstaven een muziekwerk als goed of slecht brandmerken. Op diezelfde gronden kan muziek representatief zijn voor een specifieke houding tegenover de werkelijkheid en op doelgroepen mikken. Op grond daarvan is muziek veel meer dan louter entertainment of luxe en wordt onderwerp van openbare zorg. Populariteit is vanuit die invalshoek geen criterium voor de waarde van een muziekwerk. Kritiekloze presentatie van muziek is daarom misleidend en doet onrecht aan de ware aard van een menselijk produkt.

STELLING 2 - Nieuwe muziek is niet alleen normaal, maar van vitale betekenis.

Het belang van nieuwe muziek ligt in de mate waarin het gevestigde opvattingen en smaak relativeert en van nieuwe brandstof voorziet. Vertrouwde technieken en vormpatronen berusten op tijdelijke (en niet zelden plaatselijke) conventies. Nieuwe conventies kunnen worden gecreëerd en kunnen nieuw creatief potentieel ontsluiten. Nieuwe creativiteit kan legitieme en bruikbare vormen van communicatie en expressie voortbrengen.

Creativiteit is de faculteit bij uitstek waar een democratische cultuur op berust en zijn voeding aan ontleent. Het indammen van creativiteit trekt de voedingsbodem onder een gezonde samenleving vandaan, is de doodsteek voor de kritische en nieuwsgierige geest en negeert de natuurlijke behoefte aan 'jong bloed' in de evolutie van een organisme.

Muziek is een gegeven in elke cultuur. Ofschoon het niet in de primaire levensbehoeften voorziet behoort het tot de primaire levensuitingen die uitdrukking geven aan het geluk, de intelligentie en het creatieve vermogen van een samenleving. Als zodanig is het een graadmeter van het niveau en gehalte van een cultuur.

Het onvermogen om de eigen creativiteit aan te boren en te mobiliseren gaat voorbij aan de wetenschap dat een rijk gevarieerd dieet nodig is om degeneratie te voorkomen. De lafheid van gevestigde muziekinstellingen om hun achterban met nieuwe muziek te confronteren is een

collectieve schande die meer kwaad dan goed doet en als zodanig niet de ondersteuning verdient die een avontuurlijk gezelschap nodig heeft om met de ontwikkelingen mee te gaan en het niveau te handhaven.

De appetijt voor nieuwe muziek moet niet worden onderschat. Ofschoon de mens een natuurlijke neiging heeft tot het vertrouwde is hij ook leergierig en uitgerust met een aanleg voor uitdaging en avontuur. Een gezond cultuurbeleid boort die kwaliteiten aan en waakt ervoor dat ze niet verstarren.

STELLING 3 – Nieuwe muziek is afhankelijk van zijn beste ambassadeurs: de uitvoerders.

Nieuwe muziek is volledig afhankelijk van musici die zich er niet alleen voor interesseren en zich er voor in willen zetten, maar die ook bereid zijn om aangeleerde technieken voortdurend bij te stellen voor de instudering en uitvoering van een nieuw product, en zich nieuwe inzichten eigen te maken voor de interpretatie en promotie ervan. Deze drievoudige voorwaarde impliceert dat elk nieuw project aanzienlijk meer voorbereiding vereist dan voor het ijzeren repertoire nodig is.

Het ontstaan van nieuwe gezelschappen en ensembles moet gezien worden als een natuurlijk proces in de ontwikkeling van muziek en is het produkt van voortdurend veranderende ambities en omstandigheden. Ze vormen een voorhoede die zorgt voor de verspreiding en het testen van de nieuwste ideeën en produkten. Dit is tegelijk riskant en avontuurlijk – eigenschappen die aan het leven niet vreemd zijn. Het is niet onredelijk dat ze zich voortdurend moeten bewijzen om publieke belangstelling te behouden en zich van overheids ondersteuning te verzekeren.

De beste ensembles en ambassadeurs van nieuwe muziek zijn vaak degenen die zich geheel aan nieuwe muziek wijden en het aanbod van een kern repertoire combineren met opdrachten aan componisten die voor de gegeven bezetting kunnen en willen schrijven. Het ASKO/Schönberg is een goed voorbeeld van die soort. Daarentegen bewijst het Nederlands Kamorkeor dat een repertoire, waarin tussen eeuwen-oud en splinter-nieuw geen onderscheid gemaakt wordt, behoud van vitaliteit en niveau garandeert.

Aangezien de overlevingskansen van pioniers aanzienlijk riskanter zijn dan van gevestigde instellingen zal hun financiering altijd voor een belangrijk deel afhankelijk zijn van steun uit publieke middelen. De tijd is voorbij dat kerken en vorstenhuizen de productie van nieuwe muziek entameren en ondersteunen. Het bedrijfsleven is niet geïnteresseerd, ontbeert de nodige visie en wordt door de overheid ook niet gestimuleerd om een rol te spelen. Het is dus aan de politiek om enerzijds het voortouw te nemen, te stimuleren en te propageren, anderzijds om te voorkomen dat de batterijen leeglopen. Helaas veronderstelt dat een politiek met een visie...

Doodbloeden en amputeren is geen optie, zelfs niet met het excuus van een economische recessie. Integendeel, moeilijke tijden vragen om de grootst mogelijk inzet van creatief denken en handelen.

VOETNOTEN.

1. Net als literatuur, film, sport, wetenschap etc. is muziek onderdeel van het pakket waarmee de geest zich enerzijds verrijkt en zijn krachten meet, en anderzijds daar uitdrukking aan geeft. Ofschoon muziek niet 'met zoveel woorden' een werkelijkheid kan weergeven, creëert het zijn eigen werkelijkheid, zijn eigen vorm van leven, zijn eigen logica en dynamiek die in allerlei opzichten gelijkenis vertonen met of analoog zijn aan de alledaagse werkelijkheid. Zo behoren conflict en oplossing, chaos en orde, groei en verval, verwachting en verrassing, ambiguïteit en happy endings, virtuositeit en humor... allemaal tot het normale 'spraakgebruik' van muziek. Het maken van en luisteren naar een nieuw werk is op die manier *een krachtmeting met nieuwe werkelijkheden*.
2. Het leeuwendeel van de geschreven westerse muziek bestaat uit werken voor ensembles anders en meestal kleiner dan symfonie orkesten. Een corresponderende verdeling van middelen en aandacht doet daar recht aan.

3. Populariteit is een gevaarlijk criterium voor de ondersteuning van muziek. Als graadmeter van kwaliteit is het totaal onbetrouwbaar en botte toepassing van het criterium kan alleen maar wijzen op politiek opportunisme.

Jan Vriend
Tetbury UK - augustus 2008